

Еколог про зникнення горобців в Україні: Без цих птахів шкідники знищують парки та сади

Зник кожен шостий птах

Мало хто звертає увагу, що в останні роки за вікном куди рідше лунає цвірінькання звичайного горобця, кудись зникли шпаки, лише зрідка можна почути спів жайворонка... Городяни нечасто турбуються змінами в пташиному світі – куди більше їх засмучує гнітюча картина жовтих кістяків каштанів, виїдених шкідниками в парках... Хоча для екологів це очевидно – немає горобців, отже, для мініруючої молі (метелик балканського походження, шкідник гіркокаштанів), яка знищує дерева та кущі, – справжнє роздолля.

Про проблему зникнення деяких видів птахів екологи та вчені сурмлять уже не один рік. Згідно з дослідженнями, які провели вчені з Королівського товариства захисту птахів, BirdLife International та Чеського товариства орнітології, в Європі за останні 37 років кількість деяких видів птахів скоротилася на 600 мільйонів! Це – кожен шостий птах. Йдеться про звичайних хатніх горобців, що гніздяться в європейських країнах, а також і в Україні – їх поменшало наполовину, жовтих трясогузок – їх кількість скоротилася на 97 мільйонів, шпаків – поменшало на 75 мільйонів і жайворонків, які втратили в популяції 68 мільйонів.

Горобці залишилися без гнізд через нові дахи

Еколога Ігоря Антаховича висновки вчених – орнітологів не здивували – за його словами, це загальносвітова тенденція і аж ніяк не нещодавно вона з'явилася.

- Особливо це помітно в Європі, бо це найурбаністичніший, густо заселений людьми континент. Чисельність птахів зменшується у зв'язку із зникненням їхніх біотопів – місць, де вони можуть гніздуватись, – пояснює «КП в Україні» Ігор Антахович. – Якщо говорити про горобців, то був час, коли їхня кількість настільки знизилася, що практично неможливо було їх побачити. Нині трохи піднялася, але далеко не до тих позначок, що були наприкінці минулого століття.

Горобці в'ють гнізда під дахами. І якщо раніше у них туди був доступ – дахи були із шиферу та із зазорами, то тепер можливостей облаштувати собі під дахом гніздування у птахів набагато менше. У містах більшість дахів сьогодні з бляхи з герметичними краями без проміжків або з черепиці.

– Горобців позбавили даху над головою нові покрівельні технології, – зітхають екологи. – Відповідно, розмножуються вони менше.

Зниклі жайворонки і шпаки віддають перевагу дуплам, але й цих затишних містечок для птахів теж дедалі менше. Древа з дуплами першими потрапляють у списки для вирубання як небезпечні та аварійні.

- Якщо ми не даватимемо птахам можливість гніздватися, наприклад спеціально залишати для них на деревах штучні гніздування, їхня кількість і далі знижуватиметься, - продовжує Ігор Антахович. – Тому люди, які хвилюються про здоров'я зелених насаджень та про плодові сади, можуть подбати про пернатих таким чином.

Штучне гніздування (ті ж шпаківні, які можна зробити самим) із задоволенням оберуть своїм будиночком різні птахи. Не сподобається шпаку - отже, оселиться горобець. Якщо «вхід» буде маленьким – діаметром до 3,5 см, значить, житло згодиться для синички, якої у нас живе з десятків видів.

- Це вже лише наша відповідальність, як допомогти птахам. Якщо цього не робити – не буде молодого покоління, відповідно, птахів буде все менше, – зазначає Ігор Антахович.

Шпаків ненавидять у винних країнах

Мінуюча міль, що знищує насадження, першою виграє, якщо в парках зникнуть горобці.

Є підтвержені дані, що горобець знищує мінуючу міль каштану, завдяки якій з'являються ці жахливі руді плями на деревах, - пояснює еколог. - Це біологічний засіб боротьби, який нічого не коштує і не потребує хімії. Якби була достатня кількість горобців у парках, то мінуючої молі взагалі не було б.

Синиця може допомогти горобцю. Вона також винищує шкідників. За словами еколога, у період, коли синичка вигодовує пташенят, вона за день з'їдає стільки комах, скільки важить сама.

Раціон шпаків різноманітніший – ці пернаті можуть міксувати свою кухню. Поки що є комахи – ласують ними, коли з'являються ягоди – переходять на них. Від цих птахів страждають плодові дерева – черешні, вишні, сливи, груші, а особливо виноград. Тому шпаків ненавидять у винних країнах – в Італії, Іспанії фермери без жалю їх знищують. Хоча європейські захисники природи проти, але фермерам до лампочки їхні переживання – не кожен стримається, побачивши, що весь його врожай знищено за один день зграєю шпаків. Шпаки можуть збиватися в зграї у тисячу птахів - зрозуміло, що після себе вони не залишають фермерам нічого, крім сліз образи та розчарування.

Якщо шпаків у себе в дворі не кожен хоче бачити, то жайворонки та трясогузки точно нікому не завадять. Ці пташки теж віддають перевагу кохам і радісно позбавляють нас від шкідників. Трясогузка збирає все, що

зустрічає під час пробіжки землею - черв'ячків, інших безхребетних, жайворонки не нехтує ще зерном, як і горобці. Від них немає шкоди.

На пальмі та сакурі гніздо не звійють

Згідно з дослідженнями вчених, поки одні види суттєво скорочують свою чисельність, інші – цвітуть та примножують свою кількість. Наприклад, більше стало чорного дрозда, славки чорноголовки, кропив'янки, щігла, малинівки, блакитного та сизого голуба. Але це не означає, що малинівці під силу замінити хатнього горобця.

– Види можуть бути взаємозамінними за кормовими об'єктами, місцями гніздування, але до певної міри, – сумнівається орнітолог, старший науковий співробітник Державного природничого музею НАН України Андрій Бокотей. – Складно узагальнювати – екологічну нішу одного виду може зайняти інший, але для багатьох інших видів вона (ніша) буде непридатною. Для загального балансу у природі необхідне біорізноманіття - що воно більше, тим стабільнішою вважається екосистема. Наше завдання – зберегти якнайбільше видів, приділяючи особливу увагу тим, чия чисельність різко скорочується, щоб не допустити їх зникнення взагалі.

Збереженню птахів допомагає озеленення міст, але звичними їм місцевими породами дерев. Шпаки не витимуть гнізда на пальмах і сакурах, та й плодами екзотів наші птахи не харчуються.

Війну голубам

Якщо щігли, малинівки та синички ніякої шкоди не завдають, то розмноження міських популяцій сизого голуба – так собі досягнення. Від цього птаха навіть на думку охоронців природи та екологів більше шкоди, ніж користі.

– Для сизого голуба у багатьох містах створено абсолютно тепличні умови, його чисельність надзвичайно висока, – зітхає Андрій Бокотей. – Наприклад, у Львові половина всіх птахів, що живуть у місті, – це голуби. І це є ненормально. Ще 25 років тому половину всіх птахів склали горобці.

Яка користь від голуба, вченим важко сказати. Справа в тому, що голуби давно перестали харчуватися природними кормами і перейшли на обіди на смітнику та годівницях.

– Це штучно привезений сюди птах, і від нього багато шкоди. У голубів незліченна кількість паразитів, вони хворіють на інфекційні хвороби, деякі з

них можуть передаватися людині, - пояснює Андрій Бокотей. - Псують пам'ятники, підвіконня, дахи. У цьому винна сама людина. Голуб гніздиться на карнизах, балках, на відкритому повітрі і родить не більше двох виводків у сезон, зараз максимум два пташеняти. Але у містах для цього виду характерне таке явище, як поліциклія. Якщо птахи гніздяться на теплому горищі – може бути і п'ять, і шість виводків. Помножте на два... І навіть за умови, що частина загине - так відбувається в природі, все одно їх чисельність зростає.

З голубами можна боротися лише одним способом – тим, через який протягом останніх майже 40 років стає менше горобців, шпаків та жайворонків. Не дати їм місця для гніздування в опалюваних холодної пори приміщеннях, відповідно - для розмноження. Як мінімум потрібно закрити доступи у вентиляційні шахти та на горища. Згодом їх чисельність наблизиться до допустимої для міст норми.